

Help de junks de wereld uit, noem ze Adam (mens)!

We zijn allemaal verantwoordelijk voor de woorden die we kiezen en het in stand houden van bepaalde grotere (beeld)verhalen. En ook voor de momenten waarop we wegkijken en niets doen, terwijl we uitspraken of beelden van mensen horen of zien die niet door de beugel kunnen. Help daarom 'de junks', 'druggebruikers', 'de oudjes' en 'de Groningse aardbevingsslachtoffers' de wereld uit.

✍ GRETA HUIS

Kunt u zich de tijd nog herinneren dat er in de grote Nederlandse steden drugsscenes waren? In de toiletten op de stations, maar ook bij winkels als de HEMA brandden blauwe lichten op de wc's, zodat junks er geen drugs gingen gebruiken. Dus zag je ze op straten en in portieken dealen, spuiten of roken, plassen en zelfs slapen. Tippelaars die er kwamen scoren, eerst een klant en dan drugs. En er was Herman Brood, de knuffeljunk, erelid van de Junkiebond van Amsterdam. Ook werden in die tijd *en masse* fietsen gestolen door verslaafden, om vijftig meter verderop weer verkocht te worden aan voornamelijk studenten. Misschien hebt u ook wel ooit eens zo'n fiets gekocht.

KLEINE DRUGSSCENES

Die tijden zijn voorbij, de meeste verslaafden van toen zijn overleden of zijn op leeftijd en wonen in instellingen van het Leger des Heils of verzorgingstehuizen. Alhoewel. Her en der in Rotterdam in de wijk het Oude Noorden, in het Noorderplantsoen in Groningen en op het Rembrandtplein in Amsterdam zijn er weer kleine drugsscenes aan het ontstaan. Het zijn plekken waar jonge druggebruikers bij elkaar komen om gestolen spullen te verhandelen, waar soms op agressieve wijze gedeald wordt en waar, zoals in de muziekkoepel in Groningen, soms ook geslapen wordt.

WOORDEN

Elke grote stad had er in groten getale mee te maken. Alsof het erbij hoorde, de junks en de bijbehorende problemen. Zo ook in de woorden die we gebruikten en nog steeds gebruiken voor mensen die zwaar verslaafd zijn aan drugs: 'junks', 'verslaafden', 'tippelaars' en 'druggebruikers', zoals ik hierboven expres heb gedaan. Toen ik in Amsterdam in de drugscene werkzaam was als 'drugspastor', ben ik levensverhalen gaan verzamelen van mensen die zwaar verslaafd zijn aan drugs. Tijdens de analyse viel het me op hoe vanzelfsprekend het voor de meesten is om zichzelf alleen te zien als 'druggebruiker', waarbij ze alleen over hun drugsgerelateerde leven vertelden. Een enkeling – ook zwaar verslaafd aan drugs – vertelde een totaal ander levensverhaal omdat hij of zij zichzelf niet zag als 'druggebruiker', maar als 'Remco' of 'Bregje'.

'DRUGGEBRUIKER' OF 'REMCO'

Waarom vertelt nu de één van zichzelf een levensverhaal als 'druggebruiker' – en hoe erg is dat? – en de ander als 'Remco'? Ik denk dat het komt door de dynamiek tussen de persoon en diens narratieve omgeving. We leven van kinds af aan in een narratieve omgeving, waarin we verhalen horen en elkaar verhalen vertellen. De familie, de buurt, de school, de kerk/synagoge/moskee/tempel, de muziekgroep of sportvereniging, de werkvloer en het land maar ook de (sociale) media waarvan we gebruikmaken, maken deel uit van onze narratieve omgeving. Religieuze tradities, maar ook de verder gaande secularisatie maken deel uit

van de narratieve omgeving. In deze verschillende omgevingen komen en gaan verschillende grotere verhalen, waarmee ik verhalen die domineren bedoel. Ze komen op of verdwijnen onder invloed van regels, normen en gewoonten die er op dat moment, in die omgeving heersen. De grotere verhalen laten hun sporen ook na in levensverhalen.

SCHIPPEREN

Mensen schipperen in de verhalen die ze over hun leven maken tussen hun omgeving en zichzelf. Het voorlopige resultaat, een levensverhaal, is niet altijd even constructief voor de verteller. Door zich te conformeren aan grotere verhalen kan een individu een levensverhaal construeren dat ten koste gaat van zichzelf. Een voorbeeld hiervan is het grotere verhaal van de 'oudere' met daarin het gefixeerde beeld dat er van ouderen bestaat. In dat verhaal worden ouderen gekarikaturiseerd als 'nutteloos en invalide', aldus levensverhalenonderzoeker William Randall in *De betekenis van levensverhalen*. Denk aan het woord 'oudje' en het beeld dat daarmee opgeroepen wordt. Het gebruik van dergelijke grotere verhalen voor een levensverhaal kan een destructieve uitwerking hebben voor de verteller. Randall schrijft in hetzelfde boek: "In plaats van medeauteur van onszelf te zijn, zijn ze [grotere verhalen] over het algemeen eerder tiranniek, schrijven ons dwingend voor wat belangrijk en relevant en goed is, en leggen een soort narratief sjabloon op om zowel onze wereld als onszelf mee te verhalen. In dit opzicht kunnen de grotere verhalen er de oorzaak van zijn dat onze eigen verhalen gewist worden, dat de levendige uniciteit van ons levensnarratief onteerd of ontkend wordt."

SJABLOON

In hoeverre leggen we mensen die zwaar verslaafd zijn aan drugs een narratief sjabloon op met onze grotere verhalen over 'druggebruikers' en 'junks'? Omdat we ze enkel en alleen laten samenvallen met het product waar ze veel van afnemen of hen zelfs 'afval' – junk – noemen vanwege de lichamelijke verwaarlozing, verslaving en gepleegde criminele activiteiten voor drugs. Met als gevolg zulke zelfbeelden en levensverhalen. Zo wordt hun het idee ontnomen dat hun zelfbeeld anders zou kunnen zijn. En ja, dat is erg! Want het zelfbeeld 'druggebruiker' is negatief, de levensverhalen zijn eendimensionaler en veel eenzijdiger dan de levensverhalen van 'Remco' en 'Bregje', op wie de grotere verhalen over 'druggebruikers' blijkbaar – door hún narratieve omgeving – minder vat hebben. Het gaat bovendien voorbij aan de uniciteit van 'Margriet', 'Maarten' en al die andere personen. Je zou zelfs kunnen zeggen dat door het zelfbeeld 'druggebruiker' het levensnarratief van 'Margriet', 'Maarten' en anderen ontkend en daarmee gewist wordt. Alsof de mensen geen ander leven hebben (gehad) dan 'een drugsleven'. Bovendien verkleint het zelfbeeld 'druggebruiker' de kans op afkicken – je ziet jezelf immers als 'druggebruiker'. En als je dat al doet, heb je een extra (narratieve)

barrière te slechten bij een afkickpoging. De narratieve ruimte is dus al ingekleurd, met 'druggebruiker' met alle destructieve gevolgen van dien!

GRONINGSE SLACHTOFFERVERHALEN

In het aardbevingsgebied in Groningen is de narratieve ruimte ook flink gevuld met een groter verhaal. Ik woon in Loppersum, het epicentrum van vele aardbevingen. In de traditionele en sociale media, maar ook 'op straat' ervaar ik een dwingend groter verhaal dat alleen mag bestaan uit slachtofferverhalen. Hiermee wordt iedereen onrecht aangedaan! Allereerst wordt onrecht aangedaan aan de mensen in onveilige, schrijnende, moedeloze en frustrerende situaties die soms jarenlang duren. Maar er wordt ook geen recht gedaan aan de mensen die wel (dol)blij zijn met hun versterkte of nieuwe veilige huizen, die geen of weinig problemen of vertraging hebben ondervonden met de medewerkers van de NCG (Nationaal Coördinator Groningen) en de aannemers. Er zijn straten waar de bewoners wel gelijk worden behandeld, waar mensen wel door één deur kunnen en er met elkaar sterker uitkomen, maar dat allemaal niet hardop durven te zeggen omdat het niet strookt met 'het slachtofferverhaal'. Groningers blijven toch geen aardbevingsslachtoffer voor de rest van hun leven?

GESTOLDE BEELDEN

De Zwitserse schrijver Max Frisch schreef eind jaren vijftig het toneelstuk *Andorra*, over een niet-bestaand land. Het gaat over een jonge docent die naar het buurland trekt. Hij verwekt er een buitenechtelijke zoon en gaat met hem terug naar zijn vaderland waar steeds meer antisemitische tendensen zijn. Daar vertelt hij niet dat het zijn biologische zoon is, maar dat hij het kindje heeft geadopteerd, gered uit een pogrom. Vervolgens wordt die zoon door iedereen als Jood gezien en bejegend. De een doet dat met een grote dosis antisemitisme en de ander met een even grote portie filosemitisme. Zo wil de meubelmaker hem niet aannemen omdat Joden geen ambachtslieden maar handelaren zijn. En de priester maakt aan de zoon zijn voorliefde voor Joden kenbaar. Deze dynamiek heeft tot gevolg dat de zoon zich begint te herkennen in het gestolde beeld dat anderen hem opleggen. Die verbeelding leidt uiteindelijk tot de verwoesting van het hele gezin. De priester zegt achteraf: "Je zult je geen beeld maken van God, je Heer, en niet van de mensen die zijn schepsels zijn. Ook ik ben schuldig geworden toen. Ik wilde hem met liefde tegemoet treden, toen ik met hem gesproken heb. Ook ik heb mij van hem een beeld gemaakt, ook ik heb hem geboeid, ook ik heb hem aan de paal genageld." Dit citaat heb ik uit het boek *Het geheim van het lege midden* van Theo Witvliet, waarin hij de beeldkritiek van Frisch uiteenzet. Het toneelstuk laat zien hoe destructief beelden zijn, hoe ze levens kunnen verslinden, verslinden, als een overtreding van het Bijbelse beeldverbod.

'DE RACIST' EN 'DE WAPPIE'

Wij zijn allemaal verantwoordelijk voor de woorden die we kiezen en het in stand houden van bepaalde grotere (beeld)verhalen. Zoals we ook verantwoordelijk zijn voor de momenten waarop we stil zijn, wegkijken en niets doen, terwijl we uitspraken of beelden van mensen horen of zien die niet door onze humanistische of christelijke of anderszins levensbeschouwelijke beugel kunnen. Kortom, help 'de junks', 'druggebruikers', 'de oudjes' en 'de Groningse aardbevingsslachtoffers' de wereld uit! Door deze beelden niet meer te gebruiken, door ze los te laten en de mensen over wie het gaat 'Adam', mens, te noemen en ze als zodanig te zien. Beelden verstikken, ontnemen groei en bezetten de narratieve ruimte. Ook tegenbeelden doen dat en zijn daarom geen oplossing. Die ruimte moet open of leeg zijn, zodat er ruimte is om te kunnen zijn zoals je bent en wilt worden. In het gedicht *Letting Go* schrijft Nelson Mandela: "Loslaten is niet oordelen, maar de ander toestaan mens te zijn."

Jezus is een kanjer in het doorkruisen en afbreken van gestolde beelden. Hij moet er niets van ze hebben, de beelden van 'de hoer' en 'de tollenaar'. Het gaat hem om onze menswording – in het licht van God – en beelden helpen daar niet bij. Elke dag ligt onze menswording – en die van onze naasten – als een belofte voor ons. Of je nu wel of niet drugs gebruikt. Of je nu wel of niet oud bent. Of je nu wel of niet in het aardbevingsgebied in Groningen woont. Dit geldt dus ook voor 'de populist', 'de racist', 'de wappie' en 'de rechts-extremist'. Toch? ■

GRETA HUIS

**Ik ben een druggebruiker
maar wel een fatsoenlijke!**
**Religie en normen en
waarden in de levens-
verhalen van mensen in de
Amsterdamse drugscene**
Eburon, 346 blz., € 39,50

Greta Huis studeerde Informatie en Communicatie en Theologie. Ze is docent Religie en Levensbeschouwing in Groningen en voorganger van de Vereniging van Vrijzinnige Protestantisten Groningen. Het liefst gaat ze voor in 'Grunneger Dainsten'. In 1996 begon ze als geestelijk verzorger in de Amsterdamse drugscene en was toen de eerste vrouwelijke 'drugspastor' van Nederland. Vorig jaar promoveerde ze in de Religiewetenschappen met het onderzoek *Ik ben een druggebruiker maar wel een fatsoenlijke!*

Ik ben een druggebruiker, maar wel een fatsoenlijke!

Religie en normen en waarden in de levensverhalen van mensen in de Amsterdamse drugsscene

Het proefschrift is ook te downloaden:

<https://pure.uva.nl/ws/files/263211507/Thesis.pdf>

Het artikel is te koop in het maart magazine van VOLZIN:

<https://volzin.nl/product/volzin-magazine-maart-2026/>

Verder in het nummer:

- Greco Idema - *Van de redactie*
- Reli-nieuws - *Nieuws, activiteiten en acties*
- De Kwestie - *Pasen: Kun je helemaal opnieuw beginnen?*
- Franck Ploum - *De AfD en het christendom*
- Joachim Duyndam - *Een gesprek met God*
- Cartoon van de maand - *Zondagsrust*
- Lucette Verboven - *God, wereld en mens*
- Hans Wopereis - *De parabel over de strenggelovige boer*
- Erik Oevermans - *Denken en doen, lichaam en geest*
- Jan Oegema - *Een ware pedagoge van de moed*
- Marjolijn van Heemstra - *Donker, nacht, licht*
- Bep van Muilekom - *Ogenschouw*
- Piet van Die - *De poëzie van Mary Karr*
- Edwin Koster - *Film Mad Max: Fury Road*
- Filmrecensies, Boekrecensies, Cultuuragenda
- Koert van der Velde - *Samen naar Jezus?*
- Jean-Jacques Suurmond - *Het mooiste woord*
- Désanne van Brederode - *Onmacht voelen*